

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

DOKUMENAT I SMOTRA DON FRANINA RADA I ŽIVOTA

Don Frane Bulić. *Katalog izložbe. Izd. Arheološki muzej u Splitu. Glavni i odgovorni urednik izložbe i kataloga Emilio Marin. Suradnici u postavu izložbe: Arsen Duplanić i Goran Protić. Split, 1984.*

Domagoj Šubić

Arheološki muzej u Splitu započeo je svoj život 1820. godine. Dakle, prije don Frane Bulića. Ali, don Frane je ovu staru instituciju podigao do svjetskog ugleda. Vidovito je zacrtao novi put, prikupio mnoštvo eksponata, opremio stručnu biblioteku, obogatio arhivsku građu, inventirao predmete, sortirao pojedine zbirke, sređivao kataloge, organizirao znanstveni rad, desetljećima izdavao i uređivao *Bullettino — Vjesnik*, pokrenuo dalekosežne projekte i realizirao brojne radove, sagradio novu muzejsku zgradu i, u jednu riječ, uputio Muzej u novi život, osiguravši mu trajnu budućnost i važno mjesto u našoj i, šire, svjetskoj znanosti i kulturi.

Zahvalni tom izuzetnom arheologu, svom prethodniku, današnji voditelji i čuvari don Franina Muzeja, kako se to koji put kaže, svi odreda, sa svojim direktorom Brankom Kiriginom na čelu i neumornim organizatorom Emilijom Marinom, priređuje don Frani u čast a našoj znanosti na ponos, u želji za kritičkim vrednovanjem Bulićeva djela i nasljeđa, izvanredan simpozij i veličanstvenu izložbu o radu i životu ovog našeg kulturnog pregaoca i hrmanog trudenika, koji su (i simpozij sa svojim tjednim predavanjima) trajali puna dva mjeseca: od 26. XI. 1984. do 26. I. 1985. Izložba je, čak, bila i produžena). Bila je to znanstvena, komemorativna i dokumentarno-illustrativna smotra, prava popularna a stručna priredba, sa svojim odjecima u dnevnom tisku i općoj kulturi, kakva nije bila priređena nijednom drugom kulturnom djelatniku u gradu pod Marjanom. Arheološki se muzej u suradnji s društvenim organizacijama i kulturnim institucijama iz Zagreba i Splita harno odužio svom najuglednijem predstavniku. Bila je to i jedno i prezentacija vitalnosti ove drevne ustanove pod naslovom DOGAĐANJE MUZEJA II.

U povodu spomenutog DOGAĐANJA Muzej je izdao, možemo slobodno kazati, spomen-knjigu o don Frani i njegovu djelu pod nazivom *Don Frane Bulić. Katalog izložbe*. Izvanredan znanstveni rad; genijalno zamišljen i pedantno sročeni: osobna karta Bulićeva rada i života. Kao što sam naslov zbori, bitan je *katalog izložbe*. (Simpozijaska predavanja i ilustrativna izlaganja, odnosno kronika priredaba i izlaganja u povodu izložbe čekaju svoj posebni zbornik radova.) Spomenuto je izdanje djelo jednostavnih, arhaičnom patinom obojenih korica, s don Franim likom, ali s izvanrednim svjedočanstvima, hermagineom i likovnim prilozima — katalogom izložbe — arheoloških i kulturnih spomenika, s iscrpnim podacima, raznovrsnim dokumentima, ilustracijama i naznakama, na više od 200 stranica finog slikovnog papira.

Kolektivno je to djelo, gotovo cijelog muzejskog osoblja. Glavni je urednik Emilio Marin, a tehnički Ivan Marović. Preporuka je i poticaj za daljnje, druge zajedničke radove i interdisciplinarne obrade. Treba stoga dati priznanje svim suradnicima na ovom *Katalogu* i izložbi, kao i uglednim predavačima na spomenutom simpoziju i cijelom Organizacijskom i Počasnom odboru za obilježavanje 50. obljetnice smrti don Frane Bulića, s njegovim predsjednikom na čelu prof. Božidarom Gagrom, predsjednikom Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu iz Zagreba.

U prvom dijelu ovog spomen-izdanja, dokumenta koji se, kad je riječ o Buliću, ne može zaobići, predstavnici uglednih znanstvenih ustanova u nas i u svijetu iznose svoja svjedočanstva o našem uvaženom znanstveniku, odujući mu u povodu 50. obljetnice smrti svoj iskreni hommage. Spomenimo ih: Emilio Marin, viši kustos i zamjenik direktora Arheološkog muzeja u Splitu, akademik Duje Rendić-Miočević, član Predsjedništva JAZU u Zagrebu, Hermann Vetters, potpredsjednik Austrijske akademije znanosti i direktor Austrijskog arheološkog instituta u Beču, Umberto M. Fasola, vicedirektor Papinskog instituta za kršćansku arheologiju i tajnik Papinske komisije za sakralnu arheologiju u Rimu, Noël Duval, prof. na pariškom sveučilištu Sorboni, direktor Francuske misije (za arheološka proučavanja) u Solinu, iz Pariza. Ugledni znanstvenici odreda ističu svjetski značaj i nezaobilazne zasluge našega Bulića za opću znanost i kulturu.

U drugom, glavnom dijelu ovog izdanja ilustrativno je i dokumentirano sročeni katalog izložbe koja vrijeme u Arheološkom muzeju u čast Bulića. Tri su važna područja koja ovaj *Katalog* i izložba obuhvaćaju. Na prvom mjestu su *Izabrani Bulićevi arheološki spomenici* (str. 33—68). Izbor su znalčki obavili Emilio Marin i Goran Protić, a katalog su za ovaj dio pažljivo priredili Goran Protić i Jasna Zanić Protić. Fotografije su, kao i u ostalim dijelovima *Kataloga* i izložbe, uzete iz različitih zbirka i fondova, ili su ih za ovu prigodu snimili Živko Bačić, Zvonimir Buljević i Ivo Račić. Uspjeli snimci odabranih eksponata različitih spomenika i predmeta, sažeti podaci u slici i riječi, izvrsno osvjetljavaju životne preokupacije i znanstvene uspjehe neumornog don Frane. Autori su majstorski predočili, u knjizi i na izložbi, zašto je i kako je Bulić postao u svijetu poznata ličnost i simbol naše arheološke znanosti.

Na drugom je mjestu u ovom *Katalogu* i na izložbi *Nacrt za kronologiju života i rada don Frane Bulića*. Složena je to i vrlo uspješna studija, faktografski najvažniji dio cjelokupnog rada i priredbe. Riječ je o izboru arhivskih materijala, koje su priredili Arsen Duplančić i Emilio Marin, i o sustavnoj kronologiji Bulićeva rada i života, koju je — koliko se može vidjeti — savjesno sabrala i obradila Maja Bonačić Mandinić. Imam dojam da je ovo mogao biti čvrst siže uspjele doktorske disertacije. *Nacrt* teče kronološki od rođenja maloga Frane (4. X. 1846) do smrti don Frane (29. VII. 1934) ili, točnije, do don Franine sahrane na Manastirinama (2. VIII. 1934). Uspjeh je ove zamašne studije i stručnog izbora dokumenata i fotografija — dotično izložbene smotre — u zgušnjosti podataka u svestranom zahvatu u raznolikom don Franina područja rada i interesa, u različite funkcije i aspekte Bulićeva polivalentnog angažmana, kao i u važna bivanja i zbijanja koja su se odvijala i događala u vezi s don Franom i njegovim radom. Zanimljiv su te podaci o jednom bogatom djelu i životu, o onome što je Bulić gradio i radio, za što se borio i što je učinio, kao i o onomu što su drugi o njemu zborili i govorili,

kako su ga poštovali i čime su ga odlikovali, kako su se s njim ponosili i šalili, što su sve o don Frani hvalili i kritizirali... Sve je to, naravno, majstorski probrano i vješto sročeno i rečeno, popraćeno fotosima, faksimilima, autografima, različitim svjedožbama i sigurnim dokumentima. Pregledno. Uz brojne diplome, pohvale i priznanja, kakve samo rijetki primaju, nisu izostale ni prigodne zadjevce, humoreske i karikature. Našli su na izložbi počasno mjesto don Franin neizostavni kolet i šešir, kišobran i štap, sve do posljednjega zapisa tjelesne temperature malo prije smrti. Frapirala je na izložbi tako pedantna i stručna postava važnih fakata i sitnih detalja iz Bulićeva rada i života.

Treći, vrlo važan dio ove impozantne smotre jest *Bulić u portretima* (str. 153—193). Katalog portreta priredio je, stručno i pedantno, Arsen Duplančić Muzej je nastojao sakupiti sve Bulićeve portrete. Većinu je i prikupio. Tek pokoji je, kako upozorava Duplančić, izmakao. U *Katalogu* su 43. Tako se u ovoj sveobuhvatnoj priredbi odstupilo od prvobitne zamisli da se izlože samo umjetnički portreti. Na vidjelo su došli različiti pogledi na don Franu, kroz slike i likove u bronci, mramoru, kamenu i sadri, na plaketama, platnu i papiru, u ulju, bakropisu i temperama, u crtežima i raznim slikama tušem i olovkom: don Frane u svim bojama i fazama, u ozbiljnim pozama i šaljivim karikaturama. Prava autentična smotra pristupa i pogleda na Bulića i njegovo zamašno ostvarenje.

Na kraju su se našla i dva sjećanja na don Franu. Napisali su ih poneseno, kao svjedočanstva, Vinko Foretić i Vladimir Rismondo.

Izložbi su, koju je uz smirenu i odmjerenu besjedu otvorio predsjednik Republičkog komiteta za prosvjetu i kulturu Božidar Gagro, a sigurno i samom *Katalogu* pridonijeli ugledni konzultanti: akademici Cvito Fisković i Kruno Prijatelj i prof. dr. Nenad Cambi, zatim likovni suradnici: Igor Čičin-Šain, Kažimir Hraste i Josip Belamarić. Glavnu brigu i rad obavili su: Emilio Marin, Arsen Duplančić i Goran Protić. Restauraciju izložbene građe izvršili su: Ika Prpa, Branko Pender i Arhiv Hrvatske iz Zagreba.

Koliko god se može, doista, pohvalno govoriti o *Katalogu*, toliko se jednako može s istim priznanjem i pohvalama govoriti o izvršnoj impostaciji, izboru i prezentaciji pojedinih izložaka i cijele izložbene smotre o don Frani, o njegovu djelu i životu. Njegovi su nasljednici doista imali smisla i ukusa. Dugo su se bez sumnje trudili, ali su zaista uspjeli.

Zahvaljujući cjelokupnom timu i njihovu savjesnom radu, vidjeli smo izvanrednu smotru o don Frani Buliću. I, što je bez sumnje značajno, s prezentiranim smo izdanjem dobili kritički dokument, svjedočanstvo o Bulićevu djelu, humanom angažmanu i znanstvenom uspjehu.